

TÜRKİYE SOSYALİZMİ

Parti'nin İstanbul'da Aralık 1967 düzenlediği salon toplantısında yapılan konuşmadan.

Sosyalizm ve Anayasa

Emekçi kardeşlerim, aziz misafirler;

Hepiniz biliyorsunuz, bu son zamanlarda, Anayasa sosyalizme açık mıdır, kapalı mıdır münakaşası yapılmaktadır. Bir süre önce, iki devlet büyüğümüz, Anayasa'nın sosyalizme kapalı olduğunu söylemişlerdi, o zaman partimiz, buna gereken cevabı vermiş fakat cevap yalnız partimizden gelmekle kalmamış, üniversite muhitlerinden de yetkili hukukçular Anayasa'nın sosyalizme açık olduğunu söylemişler, hatta, bir üniversite hocası "Anayasa sosyalizme kapalıdır, diyen ilk sınıf öğrencisini ben sınıfta bırakırım" demişti. Buna rağmen, gazetelerde okuduk ki, bir hafta-on gün evvel, Devlet Başkanı, Anayasa'nın sosyalizme kapalı olduğu beyanını tekrarlamış.

Konuşmasına böylece giren Behice Boran, emekçi halkın mutlaka Anayasa'yı öğrenmesi gerektiğini belirttiğinden sonra, Anayasa maddelerini, sosyalizm açısından incelemiş, şöyle demiştir:

Milli Egemenlik Hakları, Hiçbir Kişiye, Zümreye veya Sınıfa Devredilemez

Anayasa'mızın 4 ve 12. maddeleri, Türk toplumunun sosyal sınıflardan meydana geldiğini kabul eder. 4. Maddesinde, Anayasa'mız der ki Millî egemenlik hakları, hiç bir kişiye, zümreye veya sınıfa devredilemez. Millî egemenlik haklarının, hiç bir sosyal sınıfa devredilemeyeceği hükmünü getirdiğine göre, demek ki toplumun sosyal sınıflardan meydana geldiğini Anayasa kabul etmektedir.

12. Maddesinde ise, son fıkrada yeni Anayasa'mız, hiç bir kişiye zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz der. Demek ki, 12. Maddenin son fıkrasıyla da, Anayasa'mız, sosyal sınıflar arasında kanun bakımından, hukuk bakımından eşitliği öngörür.

Sosyal Hukuk Devleti

Gene Anayasa'mız, 2. Maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin bir sosyal hukuk devleti olduğunu belirtir. Sosyal devletin ne demek olduğunu da, Anayasa, gerekçesinde uzun uzun izah eder. 2. Maddenin sosyal devletle ilgili gerekçesine baktığımız zaman, şu ifadeyi görüyoruz: Anayasa'nın 2. Maddesinin gerekçesi diyor ki, "Emekçilere, halka insanca yaşama seviyesi sağlanmadıkça, siyasi demokratik, hürriyetler; yani söz, toplanma, yürüyüş, miting yapma hürriyeti, fikir hürriyeti gülünç olmaktan öteye gidemezler.

Gene gerekçe devam eder ve der ki, "iktisaden başkalarına bağlı ve iktisaden zayıf zümre ve kişileri, müstahdemleri, dar gelirli, yoksulları, sosyal devlet korumakla ödevlidir" der. Kim iktisaden başkalarına bağlı ve iktisaden zayıf olanlar?

İktisaden başkalarına bağlı; yani işçiler, patronlarına bağlı. Yani ırgatlar, ortakçılar, marabalar; toprak ağalarına bağlı. Kim iktisaden zayıf olan zümreler? Yani küçük esnaf, zanaatkâr, yani az maaşlı, orta maaşlı ve ücretli memurlar ve müstahdemindir. Binaenaleyh, görülüyor ki, bu madde, işçi sınıfını, tarım işçilerini, topraksız köylüleri, orta halli köylüleri, küçük esnaf ve zanaatkârları, küçük ve orta memurları korumakla devleti görevlendiriyor.

Boran daha sonra, devletin bu görevini yapabilmesi için, emekçi halk tabakalarının, meclislerde ve hükümette, ağırlığını hissettirebilmesinin şart olduğunu ifade etmiş, şöyle demiştir:

Toplum İkiye Bölünmüştür

Hep bildiğimiz gibi toplum ikiye bölünmüştür. Bir tarafta sermaye sınıfları, yani büyük fabrikatörler, yani ithalatçı, ihracatçı tüccarlar, büyük toprak ağaları, faizcilik yapanlar, bankacılar. Bunlar sermaye sınıflarıdır. Diğer taraf da emekçi sınıflarıdır. Esas bölünme buradadır. Buna uygun olarak, partiler de, sayıları her ne olursa olsun, programlarındaki ufak tefek farklar her ne olursa olsun, aslında böyle ikiye ayrılırlar. Ya sermayeci sınıfların hak ve çıkarlarını müdafaa ve temsil eden partilerdir; ya emekçi sınıfların çıkarlarını ve haklarını temsil eden partilerdir. Yani kısacası, siyasi partiler, toplumdaki sosyal sınıfların siyasi örgütleridir. Ve sosyal sınıflar, kendilerinin siyasi örgütü olan partiler vasıtasıyla, seçim yoluyla ve kanunlar çerçevesinde iktidar için mücadele ederler, yarışır. Partilerin başka bir niteliği yoktur. Binaenaleyh partiler, demokratik hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır. Demek ki, sosyal sınıflar, bu siyasi partileri, örgütleri vasıtasıyla, demokratik hayatta, siyaset planında rol oynarlar.

Şu halde görüyoruz ki Anayasa'mız

1. Sosyal sınıfların mevcudiyetini kabul etmektedir.
2. Bu sosyal sınıfların kanun bakımından eşitliğini öngörmektedir.
3. Fakat fiili hayatları, gelirleri, yaşantıları bakımından, sosyal sınıfların eşit olmadığını kabul etmektedir. Bu eşitsizliği gidermek veya hiç değilse azaltma ödevini de sosyal devlet olarak nitelediği devlete yüklemektedir.

Boran daha sonra, diğer partilerin, Anayasa'nın komünizmi yasakladığı yolundaki sözlerine değinmiş. Anayasa'nın "sınıf diktatörlüğünü" yasakladığını, buna göre, yalnız komünizmin değil, faşizmin de Anayasa dışı sayılması gerektiğini belirtmiştir.

Çok Partili Kapitalist Sınıflar Diktatörlüğü

Bundan sonra, çok partili hayata geçişimizi ve bu dönem sırasında batı demokrasilerinin örnek alındığı iddialarına değinen Behice Boran, batıda uygulanan demokrasilerde, bütün sosyal sınıfların siyasi örgütler içinde temsil edildiklerini, oysa, 1945'ten bu yana, Türkiye'deki demokrasi uygulamasında, emekçi sınıfları bir siyasi örgüt içinde toplamak isteyenlerin "komünist, vatan haini" suçlamaları ile ezilerek, buna izin verilmediğini ifade etti ve şöyle dedi:

Bu suretle, tek partili kapitalist sınıflar diktatörlüğünden, çok partili kapitalist sınıflar diktatörlüğüne geçildi. Ve bu halka, hatta bir kısım aydınlara dahi, normal

demokrasi düzeni imiş gibi kabul ettirildi.

Mülkiyet Hakkının Kullanılması Toplum Yararına Aykırı Olamaz

Daha sonra, kapitalist partilerinin sözcülerinin, Anayasa’da yer alan mülkiyet, hak-kından, miras hakkından sık sık söz ettiklerine değinen Boran, Anayasa’nın mülkiyet hakkıyla ilgili 36. Maddesinin mülkiyet haklarının sınırlandırılmasına ilişkin fıkra-larını hatırlatmıştır. Boran, bu konuda, özetle şunları söylemiştir:

Adalet Partisi, 36. Maddeden sadece şunu okuyor: “Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.” Biz bağırıyoruz bazen oturduğumuz yerden: “Maddenin öbür fıkralarını da oku.”

İkinci fıkrada diyor ki: “Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınır-lanır.” Özel mülkiyet konusunda asıl üçüncü fıkra çok mühim: “Mülkiyet hakkının kullanılması, toplum yararına aykırı olamaz.” Anayasa, bu fıkrasıyla, mülkiyet hak-kının kullanılmasını ne kadar sınırlıyor.

35. Maddenin bu son fıkrası, mülkiyetin kullanılması, kamu zararına olamaz, demiyor: Kamu yararına aykırı olamaz, diyor. O derece sınırlıyor. Çünkü, bir mülkiyet hakkının kullanılması, kamuya zararlı olmayabilir. Bu kâfi değil, zararlı olma-ması, “mülkiyetin kullanılması kamunun yararına aykırı olmayacaktır.

İnsanlık Haysiyetine Yaraşır, Bir Yaşayış Seviyesi...

Behice Boran, daha sonra, Anayasa’nın özel teşebbüsle ilgili 40. Maddesi ve İktisadi ve sosyal yaşayış seviyesiyle ilgili 41. Maddeye değinmiş, 40. Maddenin İkinci fık-rasında, özel teşebbüsün, kamu yararına sınırlanabileceğinin öngörüldüğü, üçüncü fıkranın ise özel teşebbüsün, milli iktisadın gereklerine ve sosyal amaçlara uygun ola-rak yürümesi için devletin gereken tedbirleri almasını öngördüğünü hatırlatmıştır. Boran, özetle şöyle demiştir:

41. Madde diyor ki, “İktisadi ve sosyal hayat, adalete, tam çalışma esasına ve herkes için, insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlanması amacına göre düzenlenir.

İkinci fıkranın da bir parçasını okuyorum; Gene aynı maddeden: “İktisadi, sos-yal ve kültürel kalkınmayı demokratik yollarla gerçekleştirmek, bu maksatla yatırımları toplum yararının gerektirdiği önceliklere yöneltmek ve Kalkınma Planlarını yapmak devletin ödevidir.

Anayasa Kapitalizme Kapalıdır

Şimdi bütün bu hükümleri göz önünde bulundurulunca, Anayasa’nın kapitalizme ve kapitalist yoldan kalkınmaya sarıh olarak kapalı olduğu, sosyalizme götürecek bir rota üzerinden kalkınmaya ise açık olduğu, ayan-beyan ortaya çıkmaktadır. Çünkü, bir an için kapitalist sistemin temel vasıfları nedir, onu hatırlayalım?

Özel sermayedarı yani kapitalist, neye göre yatırım yapar veya ticarî nitelikte bir takım iktisadi faaliyetlerde bulunur? Herkesin bildiği gibi kâr için ve azami kâr için. Nerede, en çabuk, en kısa zamanda en fazla kâr sağlayacaksa özel sermaye oraya yatar, orada faaliyet gösterir. Bundan dolayı da kapitalist sistem, bu sermayedarlar arasında, kâr amacıyla rekabete dayanır. Ve kapitalist sistemde ekonomik sistemin

düzenlenmesi, yani üretimle tüketimin birbirine göre ayarlanması, serbest piyasa mekanizması ile olur. Kapitalist sistemin temel vasıfları bu. Halbuki, burada ne diyor Anayasa, “İktisadî, sosyal ve kültürel hayatı düzenlemek, devletin görevidir” diyor.

Boran, devletin, adalet esasına ve herkese insanlık haysiyetine yaraşır bir hayat seviyesi sağlamak amacıyla bir düzenlemeyi yapmak zorunda olduğunu, oysa, kapitalist sistemin sadece ve sadece kâr esasına göre hareket ettiğini belirtmiş, Anayasa’nın, bu açıdan, kapitalizme kapalı olduğunu ifade etmiştir.

Öte yandan, kapitalist sistemin, gene Anayasa’da öngördüğü üzere “kamu yararı bakımından gereken önceliklere” değil, en kısa zamanda, en büyük kâr sağlayacak alanlara yatırım yaptığını belirten Behice Boran kapitalist sistemin, bu bakımdan da Anayasa’nın ruhuna aykırı davranışlar içinde olduğunu belirtmiştir.

Boran, daha sonra, plan konusuna da bu açıdan değinmiş, planın emredici bir plan olması gerektiğini, bunun ise, kapitalizmin karakteri ile taban tabana aykırı düş-tüğünü söyleyerek, batı demokrasilerinde uygulanan planların örnek alınmaması gerektiğini, bu olanların zaten özel sektör tarafından uygulanan işlerin “programı”ndan ibaret olduğunu, gerçek anlamda planlama olmadığını ifade etmiştir.

Toprak Reformu

Behice Boran, bundan sonra, Anayasa’nın toprak reformu ile ilgili maddesine değinmiş, Adalet Partisi mensuplarının “Toprak yok ki dağıtılacak...” derken, devlet topraklarından söz ettiklerini, oysa, Toprak Reformunda dağıtılması öngörülen toprakların sadece devlet toprakları olmadığını belirterek, “Zaten o bakımdan hükümet bir ölçüde haklı, çünkü devletin elinde dağıtılacak pek fazla toprak kalmamıştır. Her yerde ağalar, hazine topraklarının üzerine oturmuş vaziyetteler. Anayasa’nın 37. Maddesi, devletin elinde geri kalan toprakların köylüye dağıtılması gerekir diye bir hüküm getirmiyor. Açıkça diyor ki, bölgelere göre, kişinin elinde kalacak toprak miktarı, tespit edilir ve fazlası bedeli on taksitle ödenmek üzere alınır, köylüye dağıtılır, diyor. Toprak reformu budur.”

Boran, Toprak Reformu’yla ilgili sözlerine şöyle devam etmiştir:

Partimiz ise daha şimdiden bir Toprak Reformu Kanunu hazırlamış ve meclise vermiş bulunmaktadır. Geçen seneden beri, bu kanun teklifi komisyonlarda beklemektedir. Ve elbette ki, partiler bakımından, yani sosyal sınıflar bakımından terek-kübü şu olan bugünkü meclisin böyle bir kanunu geçireceği beklenemez.

Kamulaştırma ve Karma Ekonomi

Behice Boran, daha sonra, Anayasa’nın “kamulaştırma” ile ilgili maddesine değinmiş, söz konusu maddede ve daha birçok maddelerde kullanılan “kamu yararı” ibaresinin, özel sektörün karakteriyle çeliştiğini bir daha işaretledikten sonra, özetle şöyle demiştir.

Şimdi bu devletleştirme bahsinde, başka bir konuya da değinmek isterim: Bizden sonra, bizim etkimiz altında kendisi de az-çok bir sol yol tutmak lüzumunu duyan ve artık kendisine “ortanın solu” deneni CHP, bütün teşebbüsleriyle bizim yerimizi almak, bizim yerimize oturmak ve bizi bir takım dirsek darbeleriyle, kendisinin

aşırı sol diye nitelendirdiği uca itmek istiyor. Onun için de bu devletleştirme bahsi- ni mütemadiyen ortaya atıyor. Biz, diyorlar, “Karma teşebbüsten yanayız. Türkiye İşçi Partisi, özel teşebbüsü, devlet sektörü lehine tasfiye etmek kararında. A.P. ise; özel teşebbüs yararına kamu sektörünü tasfiye etmek kararında”. Geçen sene CHP Başkanı, “Karma teşebbüs ilelebet payidar olacaktır” diye de bir beyanda bulundu. Arkadaşlar, bir kere şunu bilelim ki; karma ekonomi, karma olmayan ekonomi, şu düzen, bu düzen, ne olursa olsun, her toplum düzeni, zaman içinde mutlaka değişir. İlelebet payidar olacak bir toplum düzeni yoktur, olmamıştır ve olamaz.

Boran, sözlerine şöyle devam etmiştir:

Biz, aynı gerçekçilikle, iktidara geldiğimiz zaman karma ekonomiyi muhafaza edeceğiz diyorsak, bunu, bazılarının zannettiği gibi, Anayasa böyle bir karma dü- zenini öngörür görüldüğü için, kanunlar müsaade etmediği için veya fazla mücadele vermemek, fazla saldırıya uğramamak için söylemiyoruz. Geçen hafta bir gazeteci bana, devletleştirmenin sınırı ne olacaktır? dedi. Ona, ilimde kehânet, falcılık yok, tahminler vardır. Sadece, bugünden görülebildiği kadar bir gelecek için bir şeyler söylenebilir. Devletleştirmenin bir ölçüsü olarak Anayasa’nın “kamu yararının ge- rektirdiği hallerde” şartını alırız. Bakarız, hangi zaman, hangi özel teşebbüs kamu yararı açısından bir kamu hizmeti niteliğini kazanmıştır.” dedim.

Bir de, Anayasa hükmünden ayrı olarak, gerçek toplum şartlarından gelen zor- lamalar vardır. Sosyalizm, bilimsel olduğuna göre, masa başında oturup ta kafamıza göre, içimizden gelen arzulara göre ideal bir sistem yaratmak, onun planını yapmak değildir. Sosyalist, bilimsel olduğu için, içinde bulunulan objektif şartlara göre uy- gulanabilecek; ama sosyalist olduğu için, sonunda sosyalizme götürecek bir rotanın planlamasını yapar.

Toplumsal Hastalık: Bürokrasi

Boran daha sonra, kamulaştırmada objektif şartların dışına çıkılarak yapılacak uy- gulamaların, çok zararlı sonuçlar doğurabileceğini, belirtmiş, şöyle demiştir:

Bir kamulaştırmanın başarılı olabilmesi için yapılan kamulaştırma tasarrufunun fiilen toplumda mevcut olan üretim güçlerinin gelişme seviyesine ve bütünleşme derecesine uygun olması lâzım. Eğer buna uygun değil de, eğer kamulaştırma, dev- letleştirme, toplumun koyduğu bu objektif sınırları aşıyorsa, o kamulaştırma ve devletleştirme fiiliyatta iyi yürümez, başarılı olmaz. Bu başarısızlığı kapatmak, için bir takım suni tedbirler almak üzere doğar. Bu da toplumda bürokrasinin gelişme- sine yol açabilir.

Binaenaleyh, tekrar ediyorum ki, biz iktidara geldiğimiz zaman, karma ekonomi- yi muhafaza edeceğiz. Çünkü gerçekçi, bilimsel bir partiyiz. Biz iktidara geldiğimiz zaman, Türkiye’nin iktisadi gelişmesinin, üretim güçlerinin bütünleşme derecesi- nin, henüz topyekün bir devletleştirmeye müsait olmayacağına, bu sebeple topye- kün devletleştirmede emekçi halkımızın çıkarları bakımından bir yarar bulunmıya- cağına kaniyiz de onun için. Biz iktidara geldiğimiz zaman karma ekonomi, gerçek anlamda bir karma ekonomi olacaktır. Şimdi uygulanmakta olan karma ekonomi, aslında bir karma ekonomi değildir; çünkü devlet sektörü, burjuvazinin kontrolü altında, burjuvazinin hizmetindedir.

Parti Disiplini ve TİP

Behice Boran daha sonra TİP'in Türkiye'deki sosyalist hareketi yürüten yegâne örgüt olduğunu hatırlatmış, "Sosyalist hareketin başarıya ulaşması için bu hareketin siyâsi örgütü, TİP içinde dayanışmanın, kardeşçe işbirliğinin, parti disiplininin hükümran olması şarttır" demiştir. Boran, şöyle devam etmiştir:

Genellikle sosyal hareketler, özellikle sosyalist hareketler daima içten farklılaşmalar, mücadeleler gösterir, yalnız, dikkatli olunması gereken bir nokta vardır: içten farklılaşmaların, ayrılmaların ve mücadelelerin, hareketin bütünlüğünü, birliğini, dayanışmasını, disiplinini bozacak dereceye gelmemesi. İşte Türkiye sosyalist hareketinde de böyle içten farklılaşmalar olmaktadır ve olacaktır. Genel sebeplerin, Türkiye'ye has bir sebebi de var bunun; Türkiye İşçi Partisi bir taraftan toplum düzeninde emekçi halkın, işçi sınıfının haklarını, çıkarlarını müdafaa eder, onu politik bir güç haline getirmeye çalışırken, diğer taraftan da Türkiye'yi, sosyalizme götürecektir, Türkiye'ye has yolu, rotayı çizmekle meşguldür.

Milliyetçilik, demokrasi, laiklik kavram ve görüşleri gibi sosyalist düzeninin de Türkiye'ye ilk dışardan geldiğine, dış dünyadaki fikir hareketlerinin Türkiye'yi etkilediğine işaret eden Behice Boran:

Bizim görüşümüze göre, demiştir, sosyalizm alanında yazılmış olanlar, yani kütüphaneler dolusu sosyalist [eser] akım [ve] çeşitli memleketlerde sosyalist bir düzen kurma yönünde geçirilmiş tecrübeler bütün insanlığın [ortak] kültür mirasıdır. Her memleket, her memleketin sosyalistlerin, insanlığın bu ortak kültür mirası kaynağından faydalanarak kendi toplumuna özgü sosyalist rotayı çizer, çizmekle ödevlidir, çünkü bir toplumun gerçeklerini, sorunlarını o toplumun kendi sosyalistleri kadar başka hiç kimse bilemez.

Biz Türkiye sosyalistleriyiz. Yani Türkiye İşçi Partisi'ndeniz. İnsanlığın bu ortak kültür mirasından faydalanarak, sosyalizmin genel prensipleriyle, gelişme kanunları içinde Türkiye'ye özgü sosyalist yolu çizecek kapasitede, yetenekte, güçte olduğumuza inanıyoruz. Bunun aksini düşünenler, veya aksini düşünür gibi hareket edenler, daima dışarıda neler yazılıyor, neler yapılıyor, onlara bakarak hüküm verenler, aslında bir aşağılık kompleksi içinde olanlardır.

TİP Haberleri, Sayı 2, Aralık 1967